

Sygn. akt VI ACa 1433/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Małgorzata Kuracka

Sędziowie: SA Małgorzata Borkowska

SO (del.) Tomasz Gal (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Mariola Frąckiewicz

po rozpoznaniu w dniu 28 maja 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S. A. w Ł.

przeciwko Szpitalowi (...) Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 kwietnia 2014 r.

sygn. akt IV C 460/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) S.A. w Ł. na rzecz Szpitala (...) Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w W. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt. VI ACa 1433/14

UZASADNIENIE

Powódka (...) S.A. z siedzibą w Ł. w dniu 20 listopada 2012 r. wniosła do Sądu Okręgowego w Łodzi pozew o zapłatę kwoty 177.091,44 zł w postępowaniu nakazowym przeciwko Szpitalowi (...) z siedzibą w W. (aktualnie Szpital (...) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej).

W uzasadnieniu powódka wskazała, iż dochodzi roszczeń od strony pozwanej w wyniku zawartej w dniu 15 marca 2012 r. umowy gwarancyjnej z (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W.. Pozwany Szpital na podstawie umowy dostaw zamawiał od (...) Sp. z o.o. produkty, za które wystawiano faktury VAT, a których pozwany nie regulował. Powód podniósł, iż w wyniku zawartej umowy gwarancyjnej zobowiązał się do odzyskania przysługujących (...) Sp. z o.o. wierzytelności względem pozwanego. Zdaniem powódki w tych okolicznościach przysługuje jej wobec pozwanego roszczenie regresowe o zapłatę, albowiem posiada wobec pozwanego wierzytelność, ponieważ wstąpiła w prawa zaspokojonego wierzyciela na

podstawie art. 518 par. 1 pkt 1 kc jako gwarant, który wykonał zobowiązanie wynikające z umowy gwarancji zawartej pomiędzy powódką a (...) Spółką z o. o. w W. (k. 3-5).

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 10 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Łodzi orzekł zgodnie z żądaniem powódki (k.364).

Szpital (...) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w W. w sprzeciwie od nakazu zapłaty wniósł o uchylenie nakazu z dnia 10 grudnia 2012 r., o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwany podniósł zarzut, iż umowa z dnia 15 marca 2012 r. oznaczona jako umowa gwarancyjna wraz z aneksem, zawarta pomiędzy powodem a firmą (...) Sp. z o.o. w W. ma charakter pozorny, a jej celem jest obejście umownych oraz ustawowych zakazów dokonywania zmiany wierzyciela. Według pozwanego wobec nieważności umowy gwarancyjnej z dnia 15 marca 2012 r. strona powodowa nie posiada legitymacji procesowej czynnej w niniejszej sprawie (k. 367-374).

Sąd Okręgowy w Łodzi postanowieniem z dnia 14 stycznia 2013 r. przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie (k.383).

Wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2014 r. wydanym w sprawie o sygn.. akt IV C 460/13 Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanego koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 złotych (k. 472).

Powyższe orzeczenie Sądu Okręgowego zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

W dniu 21 czerwca 2011 r. pozwany Szpital (...) w W. zawarł umowę nr (...) ze spółką (...) Sp. z o.o. na mocy, której (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. zobowiązała się dostarczyć produkty medyczne wskazane w § 1 umowy, natomiast pozwany zobowiązał się zapłacić za produkty objęte umową wskazaną cenę (umowa (...) k. 26-29).

Spółka (...) Sp. z o.o. wywiązała się z ciążącego na niej obowiązku, dostarczając zamówione produkty, za które wystawiła pozwanemu faktury, jednakże pozwany nie regulował wynikających z umowy zobowiązań, nie dokonywał płatności faktur (faktury k. 121-360).

W dniu 16 marca 2012 r. spółka (...) Sp. z o.o. oraz (...) S.A. z siedzibą w Ł. zawarli umowę gwarancyjną, na podstawie której powódka zobowiązała się do przeprowadzenia tzw. restrukturyzacji wierzycelności, polegającej na podjęciu wszelkich czynności prawnych i faktycznych mających na celu odzyskanie wierzycelności wraz z należnymi odsetkami przysługującymi dostawcy od szpitala. Postanowienia umowy przewidywały również, iż powódka nabędzie roszczenie wobec pozwanego z tytułu niezapłaconych faktur (umowa gwarancyjna oraz aneks do umowy k. 53-120).

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż okoliczności faktyczne sprawy miały w istocie charakter bezsporny, natomiast oceny wymagała kwestia czy strona powodowa posiada legitymację procesową w niniejszej sprawie. Sąd ten uznał, iż powódka nie jest uprawniona do dochodzenia przedmiotowych wierzycelności od pozwanego i z tego względu powództwo oddalił w całości.

Dokonując rozważań Sąd pierwszej instancji zaznaczył, iż dnia 22 grudnia 2010 r. weszła w życie zmiana treści ust 6 art. 53 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej i wskazał, iż zgodnie z nową treścią tego przepisu czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela, w przypadku zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot, który utworzył zakład. Zgodnie z art. 4 ustawy zmieniającej przepisy art. 53 ust. 6 i 7 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, powstałych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy. Natomiast obecnie obowiązująca treść ust. 5 art. 54 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej stanowi, iż czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący. Sąd Okręgowy uznał, iż zgodnie z treścią przepisów obowiązujących od dnia 22 grudnia 2010 r. na dokonywanie jakiegokolwiek czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela w stosunku do samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej potrzebna jest zgoda

podmiotu tworzącego, a brak dochowania tego wymogu rodzi konsekwencje w postaci nieważności danej czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.).

Sąd Okręgowy podkreślił, iż ustawodawca nie zdefiniował pojęcia "czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela". Według tego Sądu to ogólne sformułowanie wskazuje, że będą to wszystkie czynności prawne, dotyczące zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, których celem jest zmiana wierzyciela. Istotne jest, zatem z punktu widzenia określenia zakresu przedmiotowego tego pojęcia uwzględnienie charakteru danej czynności i jej celu.

Sąd pierwszej instancji uznał, iż pozwany Szpital trafnie podniósł, iż w przedmiotowej sprawie doszło do zmiany wierzyciela bez zgody podmiotu tworzącego zakład opieki zdrowotnej.

W ocenie Sądu Okręgowego z regulacji zawartej w art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej wynika, iż chodzi nie tylko o umowy bezpośrednio dotyczące zmiany wierzyciela, lecz także te umowy, których skutkiem jest taka zmiana.

Sąd ten uznał, iż w niniejszej sprawie doszło do obejścia zakazu zmiany wierzyciela oraz że powódka nie uzyskała zgody na nabycie wierzytelności i w związku z tym nie jest ona uprawniona do dochodzenia należności od pozwanego. Zdaniem Sądu Okręgowego powódka naruszyła w tym zakresie ustawowy zakaz. Sąd zwrócił uwagę, iż powódka jest profesjonalnym podmiotem zajmującym się obrotem wierzytelnościami oraz pozasądową windykacją. W ocenie tego Sądu umowa gwarancyjna zawarta między stroną powodową a dostawcą produktów medycznych była zawarta dla pozorów, bo celem jej zawarcia było doprowadzenie do obrotu długami szpitala. Z materiału dowodowego wynika, iż powódka zawierała w tym celu umowy z wieloma podmiotami na terenie całego kraju. Sąd Okręgowy ponadto wskazał, iż w umowie zawartej pomiędzy pozwanym a spółką (...) Sp. z o.o., zastrzeżono, iż wykonawca nie może bez zgody zamawiającego przenieść wierzytelności wynikającej z umowy na osoby trzecie. Zdaniem Sądu Okręgowego to zastrzeżenie w kontekście art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, należy rozumieć w ten sposób, iż bez zgody pozwanego nie było możliwe przeniesienie wierzytelności na osoby trzecie jakkolwiek umową nazwaną lub nienazwaną czy też inną czynnością prawną, których celem była zmiana osoby wierzyciela.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie, z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła powódka, zaskarżając go w całości i zarzucając:

1) naruszenie następujących przepisów prawa procesowego:

a) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 k.p.c. poprzez błędne ustalenie stanu faktycznego z powodu pominięcia twierdzeń powódki przedstawionych w odpowiedzi na sprzeciw i nieuwzględnienie okoliczności, że powódka spłaciła swój dług odszkodowawczy, który co do zakresu stanowił równowartość zobowiązania pozwanego i poprzez zapłatę pozwany został zwolniony z zobowiązania względem pierwotnego wierzyciela, a zapłata powódki była czynnością faktyczną spowodowaną brakiem zapłaty przez pozwanego więc ziściły się przesłanki art. 518 § 1 pkt 1 kc i w konsekwencji nieuwzględnienie roszczenia na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c.,

b) art 232 § 1 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. w związku z art. 83 § 1 k.c. poprzez stwierdzenie pozorności umowy gwarancyjnej, pomimo, że pozorność to wada oświadczenia woli i jako okoliczność faktyczna musi zostać udowodniona, a postępowanie dowodowe na tę okoliczność w niniejszej sprawie nie zostało przeprowadzone,

c) art 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. poprzez nieprawidłową ocenę prawną stanu faktycznego i uznanie, że o pozorności umowy gwarancyjnej i prawdziwym celu powódki polegającym na obrocie długami szpitalnymi świadczy fakt, że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powódka zawierała w tym celu umowy z

wieloma podmiotami na terenie całego kraju, bez podania dowodu na którym oparł się dowód i tym samym de facto stwierdzenia tej okoliczności bez oparcia się w dowodzie zgłoszonym przez pozwanego na tę okoliczność,

d) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 65 § 2 k.c. poprzez uznanie pozorności umowy gwarancyjnej opierając się na dowodzie w postaci okoliczności faktycznej, że powódka jest „profesjonalnym podmiotem zajmującym się obrotem wierzytelnościami oraz pozasądową windykacją” chociaż to gołosłowne twierdzenie, niepoparte jakimikolwiek dowodami oraz tym, że „ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powódka zawierała w tym celu umowy z wieloma podmiotami na terenie całego kraju”, bez podania dowodu na podstawie którego wyprowadził taki wniosek, jak również taka okoliczność nie jest dowodem pozwalającym na ustalenie zgodnego zamiaru stron i w konsekwencji przyjęcie, że umowa gwarancyjna miała na celu obejście prawa bez przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie, pozwany nie obalił więc skutecznie twierdzenia powódki, że umowa została zawarta w celu zabezpieczenia wierzytelności, a nie zmiany wierzyciela,

e) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c, art. 518 § 1 pkt 1 k.c. oraz art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej poprzez nieprawidłową ocenę materiału dowodowego, sprzeczną z regułami wykładni i wiedzą prawniczą i uznanie, że strony umowy gwarancyjnej miały na celu obejście obowiązującego prawa wskutek niedopuszczalnej wykładni rozszerzającej pojęcia „czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela”, chociaż wstąpienie w prawa wierzyciela w drodze subrogacji ustawowej nie jest czynnością prawną mającą na celu zmianę wierzyciela,

f) art. 232 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. poprzez bezzasadne uznanie za udowodnione, że umowa gwarancyjna miała na celu zmianę wierzyciela, chociaż strony czynności prawnej nie zostały przesłuchane na tą okoliczność, w związku z tym zamiar stron w postaci bezpośredniej zmiany wierzyciela nie został udowodniony,

g) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 518 § 1 pkt 1 k.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i nie rozstrzygnięcie czy w przedmiotowym stanie faktycznym powódka wstąpiła w prawa wierzyciela w drodze subrogacji ustawowej,

h) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 405 k.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i nie rozstrzygnięcie czy w przedmiotowym stanie faktycznym powódce przysługuje roszczenie na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu,

i) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 57 § 1 k.c. poprzez wyprowadzenie wniosku sprzecznego z wiedzą prawniczą i nie opartego w przepisach obowiązującego prawa, że umowny zakaz przeniesienia wierzytelności wynikający z umowy przetargowej powoduje, że powódce nie przysługuje roszczenie do pozwanego,

2) naruszenie następujących przepisów prawa materialnego:

a) art. 391 k.c. w związku z art. 518 § 1 k.c. poprzez ich niezastosowanie pomimo istnienia przesłanek do uwzględnienia powództwa na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c,

b) art. 391 k.c. w związku z art. 405 k.c. poprzez ich niezastosowanie, chociaż w niniejszym stanie faktycznym występowały przesłanki by uwzględnić roszczenie na podstawie art. 405 k.c,

c) art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i bezzasadne przyjęcie, że umowa gwarancyjna miała na celu obejście art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej chociaż nie zostało wykazane, by strony objęły swoim bezpośrednim zamiarem zmianę wierzyciela.

Podnosząc powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji (k.482 - 493).

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniosł o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego (k. 573 - 576).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie i podlega oddaleniu.

W ocenie Sądu odwoławczego apelacja strony powodowej nie może odnieść skutku oczekiwanego przez skarżącą w postaci zmiany lub uchYLENIA wyroku Sądu pierwszej instancji, albowiem zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Wprawdzie część zarzutów apelacyjnych należy uznać za uzasadnione, ale wskazane w nich uchybienia Sądu Okręgowego nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

W pierwszym rzędzie należy podnieść, iż istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do dokonania oceny prawnej czy umowa gwarancyjna zawarta w dniu 15 marca 2012 r. pomiędzy powódką a (...) Spółką z o. o. w W. stanowi czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni tej umowy oraz w/w przepisu, właściwie zastosował normę prawną wyrażoną w tym przepisie i efekcie doszedł do trafnego wniosku, iż przedmiotowa umowa gwarancyjna stanowi czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, a zatem jest czynnością prawną nieważną w rozumieniu ust. 6 art. 54 w/w ustawy. Tym samym Sąd pierwszej instancji w uzasadniony sposób uznał, iż powódce nie przysługuje legitymacja czynna w niniejszym procesie. W tym zakresie Sąd Apelacyjny podziela ocenę prawną i ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy, co czyni zbędnym ich powtarzanie na aktualnym etapie postępowania.

Analiza okoliczności sprawy i stanu prawnego prowadzi do wniosku, iż Sąd Okręgowy nie naruszył przepisów art. 58 par. 1 kc, art. 65 par. 2 kc, art. 391 kc, art. 518 par. 1 pkt 1 kc, art. 405 kc, art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Natomiast za chybione należało uznać ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji w kwestii dotyczącej uznania przez ten Sąd umowy gwarancyjnej za czynność prawną pozorną lub mającą na celu obejście ustawy.

Odnosząc się do poszczególnych zarzutów apelacyjnych należy przede wszystkim podnieść, iż co do zasady strona powodowa ma rację, iż na podstawie przepisu art. 353 (1) kc wyrażającego zasadę swobody umów jest możliwe skonstruowanie umowy tego rodzaju co przedmiotowa umowa gwarancyjna w oparciu o konstrukcję prawną uregulowaną w art. 391 kc. Zgodnie z tym przepisem jeżeli w umowie zastrzeżono, że osoba trzecia zaciągnie określone zobowiązanie lub spełni określone świadczenie to ten, kto takie przyrzeczenie poczynił, odpowiedzialny jest za szkodę, którą druga strona ponosi przez to że osoba trzecia odmawia zaciągnięcia zobowiązania albo nie spełnia świadczenia. W umowie o świadczenie przez osobę trzecią w rozumieniu art. 391 kc, którą można nazwać umową gwarancyjną, chodzi w istocie o zapewnienie wykonania zobowiązania sankcjonowane przejęciem na siebie przez jedną ze stron umowy odpowiedzialności wobec drugiej strony za określone zachowanie się osoby trzeciej. Odpowiedzialność ta powstaje wówczas gdy osoba trzecia nie spełni na rzecz strony umowy określonego świadczenia.

Należy także podzielić pogląd powódki, iż gwarant może co do zasady wstąpić w prawa zaspokojonego wierzyciela na podstawie przepisu art. 518 par.1 pkt 1 kc. Gwarant płacąc sumę gwarancyjną spłaca wobec wierzyciela (beneficjenta gwarancji) dług, co należy uznać za spełnienie świadczenia własnego gwaranta i zarazem za akt spłacenia długu cudzego (zob. „System Prawa Prywatnego – Prawo zobowiązań – część szczegółowa” pod red. J. Panowicz – Lipskiej INP PAN wyd. CH Beck W- wa 2004, t. 8, rozdz. IX, par. 59, tezy 114 – 116, „System Prawa Handlowego” pod red. St. Włodyki, wyd. CH Beck wyd. 3, Prawo umów handlowych, rozdz. 4, 4.6.6 – 191).

Dokonując rozstrzygnięcia sporu należało zatem ocenić czy umowa gwarancyjna zawarta przez powódkę z (...) Spółką z o. o. w W., której konstrukcja prawną jest co do zasady dopuszczalna, jest ważną czynnością prawną w świetle szczególnej regulacji prawnej, którą stanowi przepis art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji trafnie uznał, iż jest to czynność prawna nieważna stosownie do art. 54 ust. 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Nie może budzić wątpliwości, iż ocena zasadności roszczenia powódki jako gwaranta na podstawie art. 518 par. 1 kc powinna zostać dokonana przy uwzględnieniu regulacji zawartej w przepisie art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, która to regulacja ma zastosowanie do zobowiązań zakładów opieki zdrowotnej powstałych po dniu 22 grudnia 2010 roku. Zgodnie z tym przepisem czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela w przypadku zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot będący organem założycielskim takiej jednostki. Stosownie do ust. 6 art. 54 tej ustawy dokonanie takiej czynności bez zgody organu założycielskiego skutkuje nieważnością czynności prawnej.

Wymaga podkreślenia, iż ustawodawca nie zdefiniował pojęcia „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela”. W ocenie Sądu Apelacyjnego zaistniały stan rzeczy wymaga dokonania wykładni językowej i celowościowej omawianej regulacji.

Zasadnicze znaczenie ma cel i charakter regulacji zawartej w art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej. Sąd Apelacyjny w całości podziela pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 6 czerwca 2014 r. wydanego w sprawie o sygn. I CSK 428/13, iż przedmiotowa regulacja ma charakter reglamentacyjny i że jej celem jest ograniczenie obrotu wierzytelnościami zakładów opieki zdrowotnej.

Ogólne sformułowanie ustawodawcy „czynności prawne mające na celu zmianę wierzyciela” nakazuje przyjąć, iż będą to wszystkie czynności prawne, dotyczące zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, których celem jest zmiana wierzyciela. Istotne jest zatem z punktu widzenia określenia zakresu przedmiotowego tego pojęcia uwzględnienie charakteru danej czynności i jej celu. Treść tego przepisu nie daje podstaw do ograniczania zakresu jego zastosowania tylko do tych czynności prawnych, których istotą jest cel bezpośredni istniejący w chwili dokonywania czynności, z wyłączeniem tych czynności, których dalszym, ale nie bezpośrednim skutkiem może być zmiana wierzyciela. Zamierzeniem ustawodawcy nie było stworzenie zamkniętego katalogu czynności wskazanych w art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej przy założeniu, że obejmuje on jedynie takie czynności prawne, w których zmiana wierzyciela stanowiłaby niezbędny element konstrukcyjny danej czynności. Celem ustawodawcy było wyeliminowanie sytuacji, w której w wyniku dokonania określonej czynności prawnej pojawi się nowy wierzyciel zakładu opieki zdrowotnej dochodzący należności wynikającej z pierwotnie zawartej umowy

Przepisy kodeksu cywilnego regulują dwie instytucje, które prowadzą do zmiany wierzyciela: przelew wierzytelności w drodze umowy (art. 509 kc) i wejście w prawa zaspokojonego wierzyciela tzw. cesja ustawowa (art. 518 kc). Skoro ustawodawca dokonuje rozgraniczenia czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela (art. 54 ust. 5 w/ w ustawy) od umowy przelewu (art. 509 kc) i niewątpliwie pojęcie czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela jest pojęciem szerszym od umowy przelewu to należy uznać, iż wolą ustawodawcy było ograniczenie swobody wierzycieli zakładów opieki zdrowotnej w dokonywaniu jakichkolwiek czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela, nawet jeśli taki skutek nie wynikał wprost z treści czynności prawnej. W tym miejscu wymaga zaznaczenia, iż instytucja wstąpienia w prawa zaspokojonego wierzyciela uregulowana w art. 518 kc ma skutki zbliżone do skutków przelewu, gdyż następuje przejście wierzytelności na nowego wierzyciela. W rozważanym aspekcie bez znaczenia jest to, iż wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela następuje tylko do wysokości w jakiej nastąpiła spłata wierzytelności, ponieważ z treści art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej nie wynika, aby ustawodawca objął tą regulacją tylko te umowy, których bezpośrednim skutkiem jest nabycie wierzytelności w takim zakresie w jakim przysługiwały one dotychczasowemu wierzycielowi. Podstawienie w prawa zaspokojonego wierzyciela może być także wynikiem umowy gwarancyjnej i jeśli z umowy tej wynika, iż ma ona na celu zmianę wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej to umowa ta powinna być zaliczona do kategorii czynności prawnych wskazanych w art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej.

Mając na uwadze powyższe należy podnieść, iż z przedmiotowej umowy gwarancyjnej zawartej przez powódkę z wierzycielem pozwanego zakładu opieki zdrowotnej wynika, iż strony z góry ustaliły, że w zakresie spłaconego przez

gwaranta zobowiązania powódka stanie się wierzycielem pozwanego (par. 7 i 8 umowy – k. 54). Zmiana wierzyciela miała nastąpić w wyniku zaktualizowania się skutków prawnych subrogacji uregulowanej w przepisie art. 518 par. 1 kc. Nie ulega zatem wątpliwości, iż celem zawarcia umowy gwarancyjnej było poza zabezpieczeniem wierzytelności kontrahenta pozwanego także skorzystanie z instytucji uregulowanej w art. 518 kc, czyli doprowadzenie do zmiany wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej. Strony umowy gwarancyjnej przewidywały oba cele prawne, bez znaczenia jest natomiast to, iż różne były etapy ich oczekiwanego osiągnięcia.

Przedstawiona argumentacja znajduje potwierdzenie w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyrok SN z 6.06.2014 r., I CSK 428/13, OSBC 2015/4/53, wyrok SN z 19.11.2014 r., II CSK 9/14, Lex nr 1598685, wyrok SN z 9.01.15 r., V CSK 111/14, Lex nr 1622337).

Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie podzielił odmiennego poglądu wyrażonego w orzecznictwie sądów powszechnych (zob. wyrok SA w Katowicach z 24.01.2013 r., V ACa 667/12, Lex nr 1286526, Wyrok SA w Lublinie z 6.12.2012 r., I ACa 411/12, Lex nr 1254398, wyrok SA w Warszawie z 24.01.2014 r., I ACa 916/13).

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji nie naruszył także przepisu art. 405 kc. W tym zakresie skarżąca podniosła zarzut, iż przepis ten został naruszony poprzez zaniechanie rozważenia czy powódce przysługuje roszczenie na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Nie można stronie powodowej odmówić co do zasady racji, iż stan faktyczny wynikający z relacji pomiędzy powódką, pozwaną i (...) Spółką z o. o. w W. mógł potencjalnie stanowić podstawę do wystąpienia z roszczeniem o zapłatę z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Należy bowiem podzielić pogląd, iż w sytuacji gdy gwarant spełnił świadczenie mimo podstawy prawnej i zachodzi brak podstaw do wstąpienia tego podmiotu w prawa zaspokojonego wierzyciela na podstawie art. 518 par.1 pkt 1 kc, to może one wystąpić z żądaniem zwrotu spełnionego świadczenia na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i nast. kc) – (tak H.Ciepła Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Dmowski Stanisław..., Wyd. 2011 r. oraz A. Olejniczak Komentarz do art. 391 kc , Lex nr 2010).

Zdaniem Sądu odwoławczego Sąd Okręgowy w realiach niniejszej sprawy postąpił prawidłowo nie czyniąc rozważań czy roszczenie strony powodowej mogłoby zostać ewentualnie uwzględnione na podstawie art. 405 i nast. kc., albowiem gdyby takie rozważania poczynił to naruszyłby przepis art. 321 kpc, który zakazuje orzekania ponad zakres przedmiotu żądania.

Należy podkreślić, iż w niniejszej sprawie powódka wystąpiła z roszczeniem regresowym o zapłatę opartym na twierdzeniu, iż przysługuje jej wierzytelność wobec pozwanego, ponieważ wstąpiła w prawa zaspokojonego wierzyciela na podstawie art. 518 par. 1 pkt 1 kc jako gwarant, który wykonał zobowiązanie wynikające z umowy gwarancji zawartej pomiędzy powódką a (...) Spółką z o. o. w W.. Wynika to wprost z treści pozwu (k. 3 - 4) i pisma procesowego powódki z dnia 26 lipca 2013 r. (k. 406 - 413). W tym stanie rzeczy brak jest podstaw do przyjęcia, iż powódka oparła żądanie na twierdzeniu, iż dokonała bezpodstawnego wzbogacenia strony pozwanej.

W przedstawionej sytuacji Sąd Okręgowy nie był uprawniony do arbitralnej zmiany podstawy żądania i zastępowania strony w wyborze tego żądania. Zgodnie z przepisem art. 321 § 1 kpc określającym granice wyrokowania, Sąd nie może orzekać co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, czyli zasądzić coś innego niż żądała strona, a w świetle art. 187 § 1 kpc żądanie powództwa określa nie tylko przedmiot, lecz także jego podstawa faktyczna wskazana przez stronę powodową. Zasądzenie sumy pieniężnej, która wprawdzie mieści się w granicach kwotowych powództwa, lecz z innej podstawy faktycznej, na której powodowie nie opierali powództwa, stanowiłoby zatem orzeczenie ponad żądanie (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7.11.2007 r., II CSK 344/07, nie publ., Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 5.09.2013 r., I ACa 523/13, Lex nr 1391882, Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 14.08.2014 r., I ACa 278/14, Lex nr 1506676).

Natomiast za chybione należało uznać ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji w kwestii dotyczącej uznania przez ten Sąd umowy gwarancyjnej za czynność prawną pozorną lub mającą na celu obejście ustawy. Tym samym

należy przyznać rację skarżącej powódce, iż Sąd Okręgowy naruszył przepisy art. 233 par.1 kpc, art. 83 par. 1 kc. Na skutek braku wszechstronnej oceny materiału dowodowego Sąd pierwszej instancji dokonał nieprawidłowych ustaleń w tym zakresie i doszedł do nietrafnego wniosku, iż sporna umowa gwarancyjna jest czynnością prawną pozorną, mającą na celu obejście ustawy.

Zgodnie z art. 83 par. 1 kc nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Pozorność jest wadą oświadczenia woli. Zakwestionowanie przez stronę pozwaną faktu zawarcia umowy gwarancji oraz twierdzenie, iż celem umowy był w istocie przelew wierzytelności na podstawie art. 509 i nast. kc wymagało udowodnienia stosownie do treści art. 6 kc przez stronę stawiającą tego rodzaju zarzut, iż powódka i (...) Spółka z o. o. w W. w rzeczywistości pozorują zawarcie umowy gwarancji, ukrywając po dnia inną czynność prawną. Tymczasem strona pozwana nie zgłosiła żadnego wniosku dowodowego w tym zakresie. Zdaniem Sądu odwoławczego lakoniczne stwierdzenie pozorności umowy i to poprzez odwołanie się przez Sąd pierwszej instancji do poglądu wyrażonego na tle innej sprawy opisanej w uzasadnieniu do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20.04.2012 r. w sprawie III CZP 10/12, OSNCP 2012/10/117 nie może zostać uznane za uzasadnione. Stwierdzenie pozorności czynności prawnej wymaga wykazania stanu świadomości obu stron umowy. Zdaniem Sądu odwoławczego dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia nie dają żadnych podstaw do stwierdzenia pozorności przedmiotowej umowy gwarancji. Nie można ograniczać się do sugestii czy domysłów, ponieważ w tym zakresie nie ma dowolności uznania tylko istnieje obowiązek wykazania istnienia podstaw do stwierdzenia pozorności.

Dodatkowo należy podnieść, iż umowa gwarancji została wykonana, a gdy umowa jest przez strony wykonywana to brak jest podstaw do uznania, iż czynność prawna dotknięta jest wadą oświadczenia woli w postaci pozorności (zob. wyrok SN z dnia 18.01.2010 r., II UK 149/09, Lex nr 577848).

Sąd Okręgowy naruszył także przepis art. 57 par. 1 kc poprzez wyprowadzenie nieuprawnionego wniosku, iż umowny zakaz przenoszenia wierzytelności wynikający z umowy zawartej pomiędzy pozwanym a (...) Spółką z o. o. w W. jest skuteczny wobec powódki. Uregulowanie zawarte w par. 5 ust. 3 umowy z dnia 21 czerwca 2011 r. (k. 28 – umowa) nie tworzy żadnego zakazu dla powódki, w szczególności nie kreuje obowiązku uzyskania zgody pozwanego na dokonanie czynności prawnej, której przedmiotem jest przeniesienie wierzytelności. Zastrzeżenie umowne uzależniające zgodę jednej ze stron umowy na dokonanie czynności prawnej z osobą trzecią bez upoważnienia ustawowego należy traktować wyłącznie jako zastrzeżenie warunku w rozumieniu art. 89 kc. Warunek taki osoby trzeciej nie wiąże, nie zachodzi zatem podstawa do uznania, iż ma miejsce konsekwencja w postaci bezskuteczności czynności prawnej. W realiach niniejszej sprawy treść postanowienia par. 5 ust. 3 umowy zawartej pomiędzy pozwanym a (...) Spółką z o. o. w W. należało w istocie potraktować jako powtórzenie zakazu wynikającego z treści art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej i jako skutek jego naruszenia wskazać bezwzględnie nieważność umowy stosownie do treści ust. 6 ustawy o działalności leczniczej.

Odniesienie się do powyższych dwóch zarzutów apelacyjnych zostało poczynione jedynie dla wyczerpania toku rozważań, ponieważ jak to zostało już uprzednio podniesione, wskazane w ramach tych rozważań uchybienia Sądu Okręgowego nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Mając na uwadze całokształt poczynionych powyżej rozważań Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 par. 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 kpc oraz na podstawie par. 2, par. 6 pkt 6 w zw. z par. 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa koszty pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu. Sąd zastosował zasadę odpowiedzialności za wynik postępowania, mając na uwadze, iż skarżąca powódka przegrała spór przed Sądem II instancji w całości. Zasądzona kwota stanowi wynagrodzenie pełnomocnika procesowego pozwanego.